

DR. DUJE RENDIĆ-MIOČEVIĆ, PRVI SPLITSKI NARODNJAČKI GRADONAČELNIK

UDK 34-05Rendić-Miočević, D

32-05Rendić-Miočević, D.

352.075.2Rendić-Miočević, D.(497.583Split)“1882/1885

Primljeno: 17. XII. 2018.

Pregledni rad

ANTE RENDIĆ-MIOČEVIĆ

Ulica grada Vukovara 35

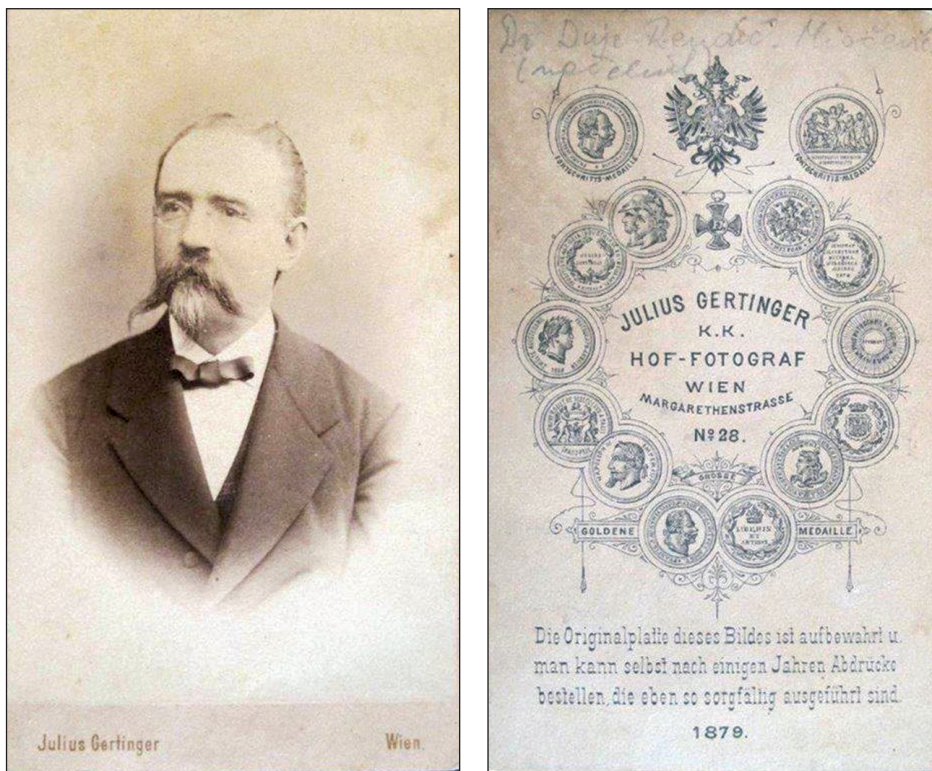
10000 Zagreb, HR

Na osnovi niza objelodanjenih znanstvenih i stručnih priloga, kao i brojnih novinskih članaka i drugog informativnog materijala, poglavito različitih dokumenata pohranjenih u skromnoj obiteljskoj arhivi, pisac nastoji prikazati okolnosti u kojima je djelovao i nakon pobjede na izborima 1882. godine bio izabran za prvog hrvatskog „narodnjačkog“ gradonačelnika Splita splitsko-sinjski odvjetnik dr. Duje (Dujam) Rendić-Miočević. Smatrajući da njegov doprinos pohrvaćivanju splitske Općine nije na zadovoljavajući način vrednovan u relevantnoj hrvatskoj znanstvenoj i stručnoj historiografskoj literaturi, autor nastoji njegovo djelovanje prikazati u drugačijem, značajnijem svjetlu.

Ključne riječi: Split, gradonačelnik, odvjetnik, Narodna stranka, izbori, Carevinsko vijeće, Dalmatinski sabor

Zahvaljujući obiteljskim korijenima, u Splitu sam 28. listopada 2017. bio u prigodi sudjelovati u obilježavanju 135. obljetnice pohrvaćenja splitske općine, odnosno prve sjednice splitskog Općinskog vijeća održane nakon izborne pobjede Narodne stranke nad vladajućim „autonomašima“, koji su splitskom Općinom upravljali dvadesetak godina, nakon pobjede na izborima 1865., a zatim i 1868. godine. U tom razdoblju uspješno ih je predvodio njihov karizmatični vođa, splitski liječnik dr. Ante (Antonio) Bajamonti, za kojega su

kroničari ondašnjih zbivanja u Splitu s pravom govorili da „dominira dalmatinskim javnim životom od 1860. pa sve do 1882.“¹ Pobjeda njihovih političkih suparnika iz Narodne stranke uslijedila je nakon dugotrajnih nastojanja za preuzimanjem vlasti u Splitu, s ciljem uklanjanja neučinkovite i korumpirane autonomaške gradske uprave. Tom događaju prethodile su učestale optužbe za neracionalno trošenje novca, kao i za druge propuste autonomaških vlasti,

Slika 1.a): Dr. Duje (Dujam) Rendić-Miočević, Beč 1879.; 1.b): stražnja strana s podacima o autoru fotografije (foto: Julius Gertinger K. K. Hof)

a „narodnjaci“ su se osobito okomili na njihov proračun za 1880. godinu. Stavke proračuna potaknule su, naime, žestoke polemike između Bajamon-tija i vođe narodnjaka Gaje Bulata, do kojih je često dolazilo na sjednicama pokrajinskog Sabora. Zbog utvrđenih propusta Vijeće splitske Općine bilo je raspušteno krajem listopada 1880. god. pa su nadležne vlasti u Splitu do novih izbora morale imenovati komesara. Skorašnjem raspisivanju izbora znatno je

pridonio i „podnesak“ (predstavka) iz 1881. god., kojim je odbor sastavljen od splitskih građana narodnjačke orijentacije od komesara Aleksandra Nallinija zatražio sankcioniranje očitih nepravilnosti u vezi s trošenjem novca iz gradskog proračuna. Za temu ovog priopćenja, ali i za potvrdu ugleda što ga je među članovima Narodne stranke u predizbornom razdoblju uživao dr. Dujam (Duje) Rendić-Miočević, možda će najbolje poslužiti podatak da je on

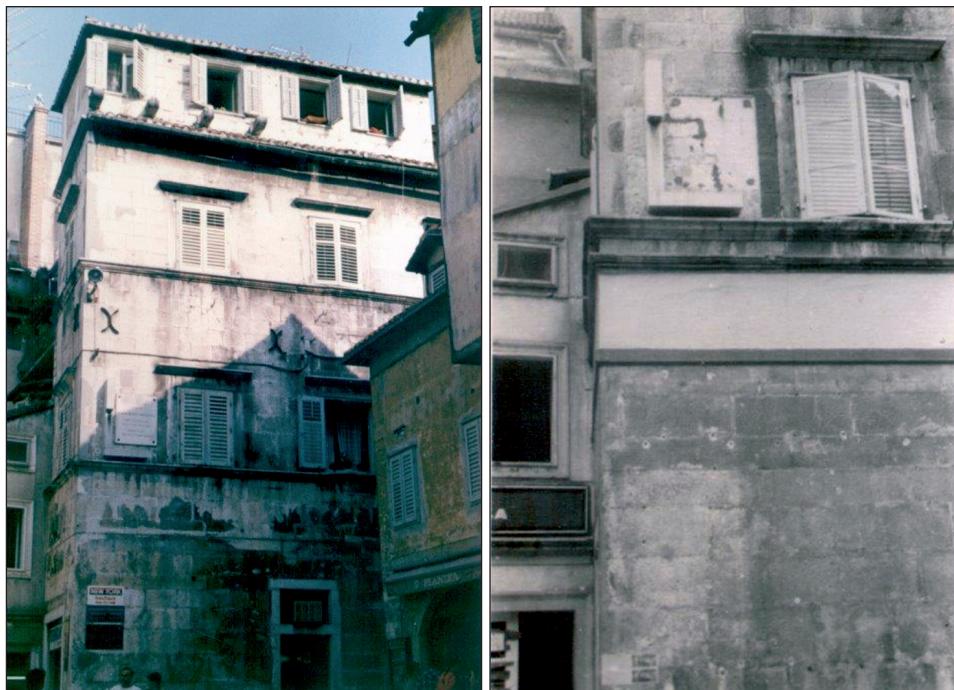

Slika 2. Rodna kuća Duje Rendić-Miočevića na Mibovilovoj poljani (širini) u Splitu

prvi potpisao navedeni podnesak, a nakon njega to su uradili i ostali splitski narodnjački prvaci, najprije dr. Gajo Bulat, zatim dr. Eduard Tacconi i dr., ukupno 69 građana koji su se pridružili potpisnicima navedenog dokumenta.²

Svečana obilježavanja povijesne izborne pobjede narodnjaka najčešće su bila organizirana povodom pojedinih jubilarnih godišnjica. Osobito svečano bili su, primjerice, obilježeni jubileji 1922., 1932., 1957., 1982. i 1992. godine. Najsvečanije i sadržajno najbogatije čini se da je bilo višednevno obilježavanje 50. godišnjice, organizirano u studenome 1932. povodom prisjećanja na sjednicu Općinskog vijeća održanu 9. studenoga 1882., kao i na inauguriranje prvog narodnjačkog hrvatskog načelnika i ostalih čelnih ljudi novoizabrane gradske uprave. O obilježavanju polustoljetnoga jubileja iscrpan osvrt objelodanilo je splitsko *Novo doba* i u njemu je bilo navedeno da su za proslavu u Split pristigli delegati iz različitih gradova i ustanova ondašnje države.³ U istom je članku također istaknuto da je Split tada bio raskošno okićen i prigodno obasjan, a prednjačila je raskošna rasvjeta zvonika Sv. Duje. Zanimljiv je i podatak o tomu da se „slikovitom konstrukcijom električnog osvjetljenja“ osobito isticala kuća obitelji Marina Marasovića na obronku Marjana! Svečano raspoloženje u gradu potencirali su barjaci koji su se vijorili na važnim gradskim zgradama, kao i vatre koje su bile zapaljene u predvečerje i blještavim su krijesovima osvijetljavale Sustipan i njemu nasuprotni lukobran. Slično proslavi priređenoj 1882. godine, još su jednom, ali tada nakon pola stoljeća, vatrenom krunom bili prošarani vrhovi Kozjaka i Mosora, kao i susjednih otoka Brača i Šolte. Na staroj gradskoj vijećnici i na zgradi Slavjanske čitaonice bili su istaknuti prigodni transparenti s porukama koje su poticale oživljavanje „narodnog duha“.⁴ Pred zgradom stare vijećnice na Narodnom trgu svirala je Sokolska muzika, a gradom su odzvanjali i zvuci Vojne muzike, kao i glazbeni akordi u izvedbi Društva dobrovoljnih vatrogasaca. Za Narodni trg i obalu u članku je bilo navedeno da su bili ispunjeni građanstvom, a ulice između Trga i obale „vrile su svijetom“. Osobito je, međutim, bilo dojmljivo javno odavanje počasti ondašnjim narodnjačkim prvacima, „dičnim borcima iz narodnoga preporoda“. Na sustipanskom groblju su se, naime, u jutarnjim satima okupili prvaci Općine i predstavnici različitih gradskih službi, kao i brojni uzvanci i građanstvo pa je tom prigodom aktualni gradonačelnik dr. Jakša Račić, ugledni splitski liječnik, ali osporavani i kontroverzni političar, održao govor prepun emocija, istaknuvši, prema navodima iz *Novog doba*, da se klanjaju

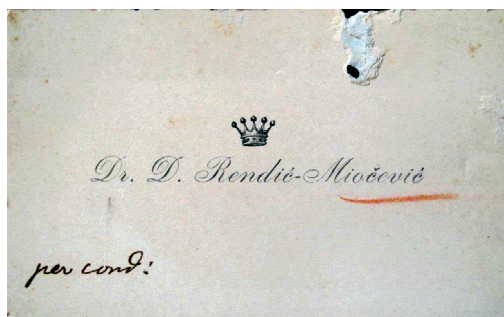
„svim onim drugim Vašim junacima, koji su, nošeni zanosom jedne velike i snažne vjere, pomagali Vaša plemenita nastojanja za otkup slobode nas, koji smo iza Vas došli“. Njegove riječi bile su upućene narodnjačkim prvacima, čiji su posmrtni ostaci ležali pod čempresima sustipanskog groblja: „Polažemo, dragi naši Pokojnici, na Vaše dragocijenjene grobove zelene Vijence, popraćene iskrenim uzdasima cijeloga današnjega naraštaja, kao simbole vječne harnosti naše. Prvome Tebi – Plemeniti DUJE RENDIĆU-MIOČEVIĆU, koji si prvi uzeo na svoja čestita leđa teški križ i sve terete i odgovornosti za narodni Grad svoj i svojih drugova“.⁵ U nastavku sličnim mislima prisjetio se i drugog splitskog gradonačelnika, nazvavši Gaju Bulata vođom „Splitskih Hrvata“,⁶ a nije propustio podsjetiti ni na njihove zaslužne nasljednike, Ivana Mangjera, Petra Katalinića, Vinka Milića, Vicka Mihaljevića i Vinka Katalinića (u nizu što ga u navedenom članku donosi *Novo doba* nema dr. Ante Trumbića, kao

Slika 3. Ploča s natpisom na južnoj fasadi rodne kuće Duje Rendić-Miočevića; a) južna fasada rodne kuće Duje Rendić-Miočevića na kojoj je ploča s natpisom; b) južna fasada rodne kuće Duje Rendić-Miočevića nakon uklanjanja ploče s natpisom u doba talijanske okupacije Splita tijekom Drugog svjetskog rata

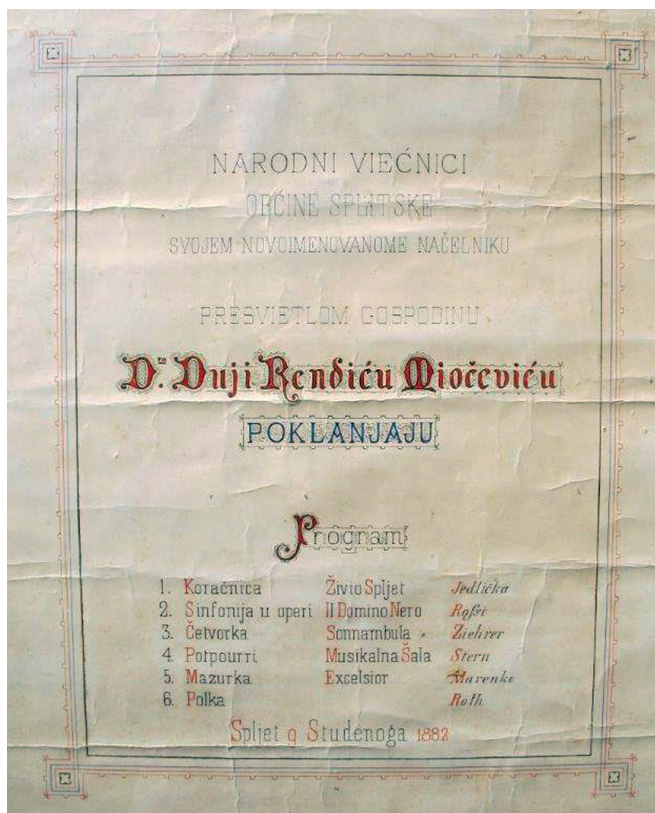
ni komesara imenovanog od središnjih vlasti Slovenca dr. Teodora Šporna koji je na toj dužnosti bio posljednjih mjeseci 1912. i prvih mjeseci 1913. godine: izostavljena su i dvojica „ratnih“ komesara iz razdoblja od 1914. do 1918., Trogiranin dr. Frane Madirazza i v. d. komesara dr. Vicko Niseteo, odnosno Josip Smodlaka koji je bio na čelu grada u kratkom razdoblju prije završetka Prvog svjetskog rata). Po završetku Račićeva govora, komemoracija na Sustipanu (Sustjepanu) bila je nastavljena polaganjem vijenaca na grobove splitskih načelnika. Sukladno protokolarnim pravilima, „najprije su se svi okupili oko groba prvog načelnika pohrvaćene splitske općine, pok. Dujma Rendića Miočevića“.⁷ Nakon gradskih vlasti, vijenac je položio i tadašnji ban Primorske banovine dr. Josip Jablanović.⁸

Iz prethodno prepričanog i djelomice citiranog novinskog osvrta objavljenog povodom obilježavanja 50. godišnjice pohrvaćenja splitske Općine jasno je vidljiv doprinos dr. Duje (Dujma) Rendić-Miočevića u procesima pohrvaćivanja splitske Općine, kao i njegov angažman u sveukupnim, vrlo burnim, a nerijetko i turbulentnim zbivanjima u Splitu i u Dalmaciji tijekom druge polovice 19. stoljeća. Osim borbe za pohrvaćivanjem splitske Općine i povezivanjem Dalmacije s banskom Hrvatskom, Duje Rendić-Miočević suprotstavljao se i politici Austro-Ugarske, u kojoj je vidio najveću prepreku ostvarivanju ideja nacionalnog preporoda,⁹ a upravo je to bio cilj kojemu su težili političari koji su uskoro stupili na političku scenu, uoči početka Prvog svjetskog rata, a naposljetku i konačnog sloma Monarhije, što Rendić-Miočević nije doživio. Možda i s dozom osobne pristranosti stekao sam, međutim, dojam da njegovo djelovanje, koje sam u ovom prilogu pokušao potkrijepiti brojnim citatima i odgovarajućim komentarima, nije bilo na adekvatan način valorizirano u

Slika 4. Vizit-karta gradonačelnika Duje Rendić-Miočevića (privatno vlasništvo)

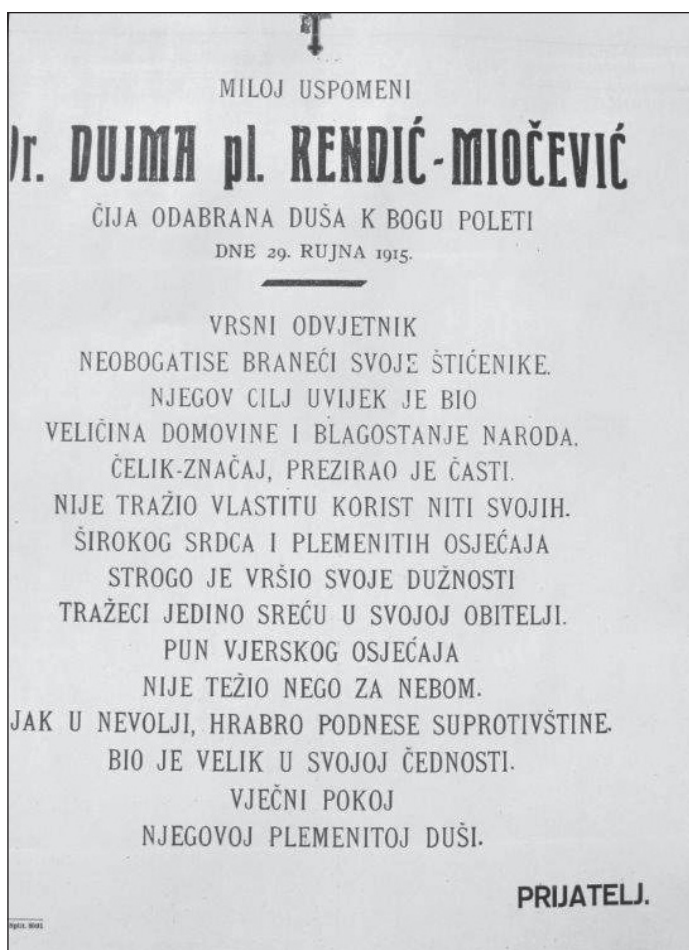
hrvatskoj historiografskoj literaturi. Vrlo dobro je to vidljivo u poglavlju što ga je G. Novak posvetio „pobjedi Hrvata na općinskim izborima u Splitu g. 1882.“, u kojemu je uloga Dujma Rendić-Miočevića svedena na puku simboliku i gotovo usputnu konstataciju o broju dobivenih vijećničkih glasova, njegovih i njegovih suradnika, a čak niti ti podaci nisu točni i umanjuju unisonu podršku koju su mu vijećnici iskazali. Toga ne nedostaje niti u nekim drugim osvrtima, premda ima i iznimaka pa je, primjerice, povjesničar I. Perić s mnogo više objektivnosti popratio događaje koji su doveli do pobjede narodnjaka na izborima 1882. god. i izbora za prvog hrvatskog gradonačelnika. Među inim je zaključio da je dr. Duje Rendić-Miočević bio „jedan od prvaka Narodne stranke, veoma ugledan i kao čovjek i kao političar“,¹⁰ a navodi i

Slika 5. Program koncerta-podoknice priređenog u povodu inauguracije prvog hrvatskog gradonačelnika Splita 1882. god. (privatno vlasništvo)

podatak da se u Carevinskom vijeću u Beču i u Dalmatinskom saboru u Zadru – Rendić-Miočević je, naime, bio njihov član – nije isticao očekivanom aktivnošću, osobito u govorničkoj vještini, jer je svoje stavove najčešće iznosio i obrazlagao ih u pisanom obliku, ili pak u obliku potpisanih podnesaka.¹¹ Na drugom mjestu isti autor za njega je naveo da je „obavljao značajne funkcije (općinski načelnik, zastupnik u Dalmatinskom saboru i zastupnik u Carevinskom vijeću)“, a također je istaknuo da su „rijetki podaci koji se o njemu i njegovu djelovanju mogu naći u *Narodu*, organu splitskih narodnjaka“. ¹² Iz navedenog zapažanja moguće je zaključiti da se u tomu možda naziru začeci njegova razilaženja s vođom narodnjaka Gajom Bulatom, s obzirom na to da je *Narod* bio pod Bulatovim utjecajem i kontrolom. Iz istih je razloga dolazilo i do nesporazuma između Bulata i još nekih narodnjačkih prvaka, koji su bili neskloni prihvaćanju njegova autoritarnog vođenja Narodne stranke. U konačnici je to presudilo u odluci Duje Rendić-Miočevića o napuštanju dužnosti općinskog načelnika u Splitu, što je potvrdio pisanom izjavom od 4. travnja 1885. godine. Odluku o odstupanju uručio je općinskoj upravi obrazloživši je obiteljskim razlozima, premda je bilo očito da je proizašla iz neslaganja s Bulatom i njegovim načinom vođenja stranke. Napustivši položaj splitskog gradonačelnika, odlučio je ponovno otvoriti odvjetničku kancelariju u Sinju, koja mu zbog obaveza u Splitu do tada nije bila prioritetna. O razlozima odstupanja s položaja gradonačelnika u Sinju obavijestio je fra Šimuna Milinovića, jednog od uglednih narodnjačkih vođa, koji je o tomu informirao don Mihovila Pavlinovića, osobu iznimnog autoriteta i ugleda. Prema navodima I. Perića, Pavlinović je od Bulata tražio objašnjenje za nastali sukob, dobivši od njega odgovor da su on i općinska uprava u nekoliko navrata pokušali Rendić-Miočevića nagovoriti da povuče ostavku („odreku“), ne želeći, vjerojatno, produbljivati nesporazume koji su nagrizali jedinstvo među narodnjacima. On je, međutim, odbio molbe koje su mu bile upućene, ali je potvrdio da splitskim narodnjacima on „svoj upliv neće nikada uzkratiti“. ¹³ Duje Rendić-Miočević iz Sinja je 16. travnja uputio odgovor u kojemu je naveo da je njegova ostavka neopoziva pa je o tomu obavijestio i Zemaljski odbor u Zadru, zatraživši da se pokrene procedura izbora novoga gradonačelnika. Zanimljivo je da su zajedno s njim tada odstupili i E. Tacconi i P. Kamber, napustivši funkcije što su ih do tada obavljali. Na sjednici Općinskog vijeća održanoj 10. srpnja 1885. god. njihova su mjesta preuzeli Gajo F. Bulat – on je postao novim gradonačelni-

kom – kao i N. Cattani i V. Morpurgo, koji su bili izabrani za nove općinske prisjednike.¹⁴ Na navedena događanja opširnije se osvrnuo I. Perić, navodeći da su zbog općih interesa mnogi bezuspješno pokušavali Rendić-Miočevića odgovoriti od njegove odluke. Među komentarima koji su popratili donesenu odluku je, primjerice, zaključak da je Rendić-Miočević „dobar i pošten čovjek, on je rodoljub“, a jedan od njegovih bliskih suradnika napisao je: „Dr. Rendić bio je plemenita i samoprijegorna ličnost i uživao je u svim narodnim redovima u Splitu i izvan Splita veliko poštovanje“.¹⁵

Slika 6. Kopija osmrtnice što ju je anonimni prijatelj dao tiskati povodom smrti Duje Rendić-Miočevića

Na temelju podataka iznesenih u različitim stručnim osvrtima i aktualnim novinskim člancima stekao sam, dakle, dojam da njegov doprinos ostvarivanju ciljeva Narodne stranke nije bio u dovoljnoj mjeri prepoznat ni valoriziran. Čini mi se da je, možda svjesno, a možda i nesvjesno, njegov doprinos u tim procesima bio umanjivan i ponekad nepravедno marginaliziran, možda zbog činjenice što, po svemu sudeći, nije iskazivao namjere prema stjecanju političkog utjecaja, odnosno prema odgovarajućem političkom pozicioniranju među narodnjacima. Prema svim pokazateljima, nesporno je da je ugled što ga je uživao – iz obiteljskih izvora poznato mi je, doduše, da nije bila riječ isključivo o ugledu, nego i o drugim oblicima djelovanja, nužnim za stjecanje naklonosti često vrlo kolebljivih birača – spremno stavio na raspolaganje Narodnoj stranci, potaknut njezinim temeljnim načelima, poglavito povezivanju hrvatskog sjevera i juga. U njegovom ranijem djelovanju nije teško uočiti podudarnost s ciljevima što ih je promovirao i uspješno ih provodio dr. Gajo Bulat pa iz aktualnog motrišta možda treba žaliti što suglasje među njima nije dulje potrajalo. O usklađenosti njihova ranijeg djelovanja svjedoči podatak da je u svibnju 1981. godine, a u svrhu zbivanja redova splitskih narodnjaka, približno godinu dana prije izbora i podnošenja predstavke („podneska“), prethodno formirani Narodni odbor s 30 (prema nekim izvorima 32) predstavnika Narodne stranke, a „s Bulatom i Miočevićem na čelu“,¹⁶ objavio dvojezični izborni proglas, kojemu je prvim potpisnikom bio Gajo Filomen Bulat, a slijedili su ga „d.r. Dujam Rendić plem. Miočević“, zatim „vitez Jerko Kambi, d.r. Ed. Tacconi, d.r. Ivan Manger“ i dr.¹⁷ Iz navedenoga proizlazi da je teško pretpostaviti da je u oba navrata, na „podnesku“, a zatim i na izbornom proglasu, redosljed potpisnika rezultat slučajnih okolnosti pa je logično pretpostaviti da su u tom razdoblju blisko surađivali.

Kad je riječ o izborima održanima od 17 do 22. srpnja 1882. godine, njihova je priprema bila povjerena aktualnom komesaru Emilu Ragazziniju.¹⁸ U odnosu na izborne rezultate, važno je naglasiti da su održani u sredini smatranoj snažnim uporištem autonomaša. Nakon izbornog poraza u Splitu, od većih urbanih središta autonomaši su, međutim, zadržali vlast samo u Zadru, ondašnjem političko-administrativnom središtu Dalmacije. Razočaran ishodom splitskih izbora, njihov vođa Antonio Bajamonti podnio je 25. srpnja ostavku na funkcije u gradskoj upravi, a povukao se i iz vođenja stranke koju je dugo vremena osobno predvodio. Nova općinska uprava bila je konstituirana 12. listopada, a narod-

*Slika 7. Portret Duje Rendić-Miočevića, prvog hrvatskog gradonačelnika Splita
(autorica portreta Faustina Vecchiotti, privatno vlasništvo)*

njački vijećnici tada su dogovorili kojim će kandidatima biti povjerene najvažnije funkcije u Općinskoj upravi, poglavito položaji gradonačelnika, odnosno prisjednika. Na temelju postignutog dogovora, na sjednici Općinskog vijeća održanoj 28. listopada 1882., novoizabrani vijećnici Narodne stranke za prvog narodnjačkog, hrvatskog načelnika izabrali su dr. Duju (Dujma) Rendić-Miočevića, a uz njega i šestoricu novih prisjednika. Prema navodima iz *Narodnog lista* bila je donesena i odluka o promjeni mjesta održavanja budućih sjednica Općinskoga vijeća. Svečana sjednica zakazana za 9. studenoga, za koju je bilo planirano inauguriranje novoizabranih članova općinske uprave, stoga je bila održana na lokaciji na kojoj je bila održana i sjednica 28. listopada, odnosno „na prvom katu kuće kneza Pavlovića u kojoj će odele biti i općinski ured“.¹⁹ Na sjednici je bilo nazočno 28 od ukupno 30 izabranih narodnjačkih vijećnika, ali nisu bili nazočni autonomaški vijećnici, koji su takvim postupkom pokušali omesti, odnosno relativizirati značenje i legitimitet održane sjednice.²⁰ U osvrtima na održane izbore pojavljuju se, međutim, različiti podaci o broju novoizabranih vijećnika, kao i o broju vijećnika koji su bili prisutni na sjednici. Prema nekim podacima, omjer novoizabranih vijećnika dviju suprotstavljenih političkih opcija bio je 28:8 u korist narodnjaka,²¹ ali neki izvori govore o 30 narodnjačkih i 6 autonomaških vijećnika.²² Unatoč pokušajima opstruiranja izbornih rezultata, svečana inauguracijska sjednica bila je održana u planirano vrijeme i na njoj su za prvog narodnjačkog hrvatskog načelnika vijećnici potvrdili izbor „uglednoga splitsko-sinjskog odvjetnika dr. Dujma Rendića-Miočevića, zastupnika u Dalmatinskom saboru i Carevinskom vijeću te predsjednika Slavjanske narodne čitaonice“.²³ Prema prethodno citiranom izvoru, na sjednici Općinskog vijeća na kojoj su ustoličeni načelnik i prisjednici bilo je prisutno 29 od ukupno 30 izabranih narodnjačkih vijećnika, dok je 6 novoizabranih autonomaških vijećnika izostalo sa sjednice.²⁴ Tom prigodom novoizabrani načelnik održao je nastupni govor, u kojemu se osvrnuo na zadatke Općinskog vijeća, izrazivši uvjerenje „da će ono, savjesno obavljajući svoju dužnost, raditi za dobro Splita i splitske općine“.²⁵ Prigodnim govorom pridružio mu se i prvi među novoizabranim prisjednicima, vođa narodnjaka dr. Gajo Bulat, koji je osudio sramotni napad na kotarskog poglavara baruna Conrada, predloživši da mu Općinsko vijeće iskaže osjećaje dubokog poštovanja i simpatija, kao i da Conrada proglasi počasnim građaninom Splita.²⁶ Komentirajući povijesnu izbornu „pobjedu Hrvata“ i održanu svečanu sjednicu, G. Novak je istaknuo da je „Rendić održao lijep govor“,²⁷ odnosno da

su oba održana govora bila vrlo zapažena.²⁸ Prije glasovanja na istoj sjednici za načelnika i prisjednike općinski vijećnici imenovali su dr. Gaju Bulata „upraviteljem izbora“. Glasovanje za načelnika i 6 prisjednika bilo je javno i usmeno i obavljeno je glasnim izgovaranjem njihovih imena. Predsjedavajući sjednicom, najstariji vijećnik Ivan Brajević, tada se prvi put prisutnima obratio na hrvatskom jeziku, a za „upravitelja izbora“ imenovao je Gaju Bulata, dok se daljnji tijek izborne sjednice odvijao usmenim izjašnjavanjem pa je tom prigodom svih 29 prisutnih vijećnika izgovorilo „ime Dujma pl. Rendić-Miočevića“, što je značilo da je bio izabran jednoglasno.²⁹ Zanimljivo je da je prisjednika izabran dvostruko veći broj nego u ranijim općinskim upravama. U osobitom pamćenju s održane sjednice ostat će, međutim, događaj koji do tada nije bio zabilježen na sjednicama Općinskog vijeća. Predsjedatelj sjednice, najstariji novoizabrani vijećnik, splitski trgovac Ivan Brajević, prvi put je na sjednicama Općinskog vijeća govorio hrvatskim jezikom, što će od tog trenutka postati uobičajenom praksom. U mnogim prikazima izbornih rezultata navedeno je da su gradonačelnik i prisjednici bili izabrani jednoglasno,³⁰ ali prema nekim izvješćima čini se ipak da nisu svi prisjednici dobili jednaki broj glasova: precizno su, naime, navedeni glasovi što ih je dobio načelnik i svaki od prisjednika, iz čega proizlazi da je za gradonačelnika tada glasovalo svih 29 prisutnih vijećnika, prvi prisjednik Gajo Bulat dobio je 28 glasova, E. Tacconi 23, P. Kamber 22, P. Katalinić 20, dok su M. Protić i I. Matošić dobili po 19 glasova.³¹ Sjednicu Općinskog vijeća, koja je bila održana 9. studenoga, nije omeo niti incident koji se zbio 8. studenoga, dan uoči održavanja svečane sjednice. Tada je, naime, u šetnji Novom obalom, na putu prema lukobranu, pucnjem iz revolvera bio napadnut kotarski poglavar barun Conrad, pred kojim su sljedećeg dana novi načelnik i cjelokupno Općinsko upraviteljstvo trebali položiti zakletvu. Dana 9. studenoga bila je održana svečana sjednica Općinskog vijeća, na kojoj su govorili Rendić-Miočević i Bulat. U novim općinskim uredima na prvom katu kuće Pavlović, u zgradi današnje Glazbene škole „Josip Hatze“, 26. studenoga 1882. godine bila je održana i prva radna sjednica Općinskoga vijeća.

Atmosferu koja je u vijećnici i na gradskim ulicama vladala tijekom i nakon ustoličenja prvog hrvatskog načelnika dr. Duje Rendić-Miočevića vrlo plastično je opisao Frano Baras u novinskom članku objavljenom u povodu obilježavanja 110. godišnjice pohrvaćenja splitske općine: *Oduševljena povorka „crvenkapa i klobuka“ otpratila je novoga gradonačelnika do rodne mu kuće na Mihovilovoj*

širini. Nakon što je narodna glazba izvela prigodni koncert-podoknicu (koji je počeo koračnicom „Živio Spljet“) Rendić se nadahnutim govorom obratio okupljenom mnoštvu.³² U sklopu obilježavanja 110. obljetnice izborne pobjede narodnjaka 9. studenoga 1992. godine, na pročelje kuće Pavlović, zgrade u kojoj je izabrana prva hrvatska uprava Splita, bio je postavljen vijenac. Vijenac je postavljen i na rodnu kuću prvog narodnjačkog hrvatskog gradonačelnika, ispod natpisne ploče podignute 1932. godine – ploča je bila uklonjena tijekom talijanske okupacije u vrijeme Drugog svjetskog rata, a kasnije je vraćena na staro mjesto: na njoj je zapisano da je u toj kući rođen dr. Duje Rendić-Miočević, prvi načelnik splitske općine, „hrvatstvu sretno povraćene“.³³ Zajedno s pločom nije, međutim bilo vraćeno i ime tamošnje uličice-stubišta (Rendićevo stubište).³⁴ U čast „svojem novoimenovanome načelniku“, „narodni vijećnici Općine splitske“ dana 9. studenoga poklonili su prigodni koncert (podoknicu), koji je vjerojatno bio održan pred njegovom kućom na Mihovilovoj poljani. Načinjen je bio i „Plakat“ sa zanimljivim programom, odnosno popisom kompozicija, dokument koji pokazuje glazbeni ukus i afinitete ondašnjih naručitelja: uokviren je linijama hrvatske trobojnice, koje tvore pravokutnik s četiri stilizirane kule u kutovima, što simulira oblik Dioklecijanove palače: autori pojedinih kompozicija pretežito su stranci, a jedan od njih, Ivan Jedlička, djelovao je u Splitu i autor je prve izvedene kompozicije, koračnice „Živio Spljet“.³⁵ U zgradi nove Općine, u nedjelju 15. studenoga 1882. priređen je i svečani banket, ali je po njegovu završetku još jednom bio insceniran incident u kojemu je bilo ozlijeđeno nekoliko osoba, uključujući i novoizabranog vijećnika, splitskog odvjetnika dr. Srećka Karamana.³⁶ Na prvoj sljedećoj radnoj sjednici novog Općinskog vijeća, održanoj 26. studenog 1882., također je bilo odlučeno da Općina podnese prijedlog pokrajinskim školskim vlastima o uvođenju hrvatskoga za nastavni jezik u splitskoj muškoj i ženskoj pučkoj školi, dok je talijanski jezik trebao biti obvezatnim školskim predmetom.

O novoj splitskoj vlasti bio je iznesen zaključak da „nakon razuzdanog Bajamontija, koji se razbacivao i postojećim i još više nepostojećim novcem, Duje Rendić-Miočević i njegov nasljednik Gajo Bulat usmjerili su se na kulturni preporod Splita i dovršetak procesa pohrvaćenja.“³⁷ Isti je pisac u nastavku istaknuo: „premda je Rendić-Miočević ponio titulu prvog hrvatskog gradonačelnika Splita, Bulat je ipak bio ključnom osobom narodnjačkog pokreta“.³⁸ Kad je riječ o novoizabranim predstavnicima splitske gradske uprave, zanimljivo je istaknuti da su čak trojica profesijom bili odvjetnici, načelnik dr.

Duje Rendić-Miočević s kancelarijom u Sinju, a zatim i u Splitu, zatim prvi i drugi prisjednik, dr. Gajo Bulat i dr. Eduard Tacconi – njima je kao jedan od prisjednika naknadno bio pridružen i P. Kamber³⁹ – a također je zanimljivo da je nakon Rendić-Miočevića i Bulata načelnicima bilo i nekoliko njihovih nasljednika, poput Mangjera, Trumbića i Smodlake, koji su također bili odvjetnicima.⁴⁰

Pobjeda na izborima u Splitu snažno je odjeknula u lokalnom, splitskom, ali i u dalmatinskom pa i u hrvatskom tisku. Oduševljenje velikog dijela stanovništva manifestiralo se i u paljenju vatrenih krijesova po okolnim uzvisinama, po Mosoru, Kozjaku i na Klisu, dok su u nekim istočnojadranskim lukama, onima u kojima lokalne vlasti nisu zabranile, na domaćim brodovima bile izvješene hrvatske trobojnice. Od velikog broja čestitaka pristiglih splitskoj Općini iz svih krajeva Hrvatske – sve su, gotovo bez iznimke, isticale važnost povratka Splita u okrilje hrvatstva, odnosno u „slovinsko kolo“ – za ovu prigodu, ne bez doze pristranosti, izdvojio sam sadržaj brzojava što ga je uputio zagrebački Starograđanin, akademik don Šime Ljubić, kojega sam nakon približno stotinjak godina imao čast naslijediti na dužnosti ravnatelja zagrebačkog Arheološkoga muzeja, ustanove s korijenima u nekadašnjem Arheološkom odjelu Narodnog muzeja. U njegovu brzojavu sažeto su, naime, iznesene riječi podrške i oduševljenja, slične onima što ih je za tu prigodu uputila većina čestitara: *Slavna vaša pobjeda, najsajjnija je zvijezda za preporod hrvatstva. Živio Split! Osvijestili se i moji Starograđani!*⁴¹

Pobjeda narodnjaka otvorila je novu stranicu u povijesti Splita i Dalmacije i bila je dio širih preporodnih inicijativa koje su u tom razdoblju nicale i bujale diljem Hrvatske. Ishod splitskih izbora, kao i događaji koji su potom uslijedili, bili su u punom smislu riječi pravom prekretnicom u društvenom i političkom životu Splita i Dalmacije. Stoga nema dvojbe da je pobjeda narodnjaka na izborima u Splitu događaj koji je obilježio drugu polovicu 19. st., ostavivši za sobom tragove koji nisu gubili na značenju i koji i danas sjaje jednakim intenzitetom.

O Duji (Dujmu) Rendić-Miočeviću, prvom narodnjačkom, hrvatskom gradonačelniku Splita, napisano je razmjerno mnogo redaka u relevantnim znanstvenim i stručnim publikacijama, kao i u prigodnim novinskim člancima, najčešće u sklopu širih rasprava posvećenih djelovanju Narodne stranke i ponarođivanju splitske Općine. Najopsežnije i najcjelovitije su dvije rasprave o

njegovu životu i političkom djelovanju dr. Ive Perića, kraća s naslovom „Duje Rendić Miočević, prvi načelnik ponarodene splitske općine“,⁴² i duža, naslovljena „Duje Rendić-Miočević kao narodni zastupnik i prvi načelnik ponarodene splitske općine“.⁴³ Tomu bih dodao i kratki prilog načelnikova imenjaka, njegova unuka dr. Duje Rendić-Miočevića,⁴⁴ a među novinskim osvrtima naveo bih i dva kratka priloga pisca ovih redaka, koja su, u osnovi, samo kratka reagiranja na netočno iznesene podatke o prvom splitskom narodnjačkom gradonačelniku.⁴⁵ Njima bih pribrojio još i kratki osvrt na prvog splitskog načelnika splitskog novinara V. Mirkovića.⁴⁶

Duje (Dujam) Rendić-Miočević potječe iz ugledne bračke (supetarske) obitelji, koja se u Splitu prvi put spominje 1740. godine, a dalje u kontinuitetu od 1797.⁴⁷ Rođen je Splitu 4. studenoga 1834., a dužnost splitskog načelnika obnašao je od listopada/studenoga 1882. do travnja/srpnja 1885. godine. Tada je, naime, svojom voljom odstupio s položaja gradonačelnika te je nastavio s odvjjetničkim djelovanjem koje mu zbog političkih aktivnosti i brojnih funkcija što su mu bile povjeravane do tada nije bilo u prvom planu. Dujin (Dujmov) djed Nikola Rendić, sin Ante (Antonio, *olim Antonius Bratiensis*) Rendića i Petronele (Petronilla) Bersatić,⁴⁸ u Padovi je studirao medicinu, a u tom je gradu 1776. godine i doktorirao filozofiju i medicinu. Vrativši se u Split, obavljao je dužnost „gradskog fizika“, odnosno gradskog liječnika i načelnika saniteta (upravitelja Lazareta) pa je, poput današnjih članova gradskih poglavarstava, vodio brigu o zdravstvu na gradskom području. Bio je oženjen Vincenzom (Vincencijom, Vicom) Miočević, udovicom uglednog šibenskog pravnika, grofa Domenika Galbianija (Giovani Domenico, conte Galbiani di Wrana), i s njom je, prema dokumentima koji su bili dostupni, dobio dvoje (troje?) djece,⁴⁹ sina Ivana (Giovanni) i kćer Petronillu, kasnije udanu za grofa Karla (Carla) Oršića. Obiteljskim dogovorom Ivan i njegovi potomci obvezali su se nositi oba prezimena (Rendić-Miočević), što je bilo potvrđeno i potpisom austrijskog cara na plemićkoj diplomu, što ju je 1837. god. obitelji dodijelio car Ferdinand I.⁵⁰ Moglo bi se kazati da je za ondašnje prilike Ivan Rendić-Miočević imao respektabilnu profesionalnu karijeru, koju je, čini se, započeo 1817. godine kao općinski tajnik u Nerežišću,⁵¹ a zatim je do umirovljenja u Splitu obavljao dužnost pretora (sua?). Prema nedovoljno pouzdanim podacima – na njih sam, naime, slučajno naišao prebirući po obiteljskim dokumentima – nakon 1830. godine obnašao je dužnost splitskog načelnika (?), a zabilježen je i podatak da je 1848. bio prisjednik

u splitskom Općinskom vijeću.⁵² Od sedmero njegove djece, na životu su ostala dva sina, stariji Nikola – kotarski predstojnik (*capitano distrettuale*) u Dubrovniku – i najmlađi sin Duje (Dujam, Doimo) koji je ime dobio po starijem preminulom bratu. Duje (Dujam) Rendić-Miočević u Splitu je pohađao Klasičnu gimnaziju, a bio je u razredu s Nikolom Vežićem i Natkom Nodilom, istaknutim predstavnicima narodnjaka u Dalmaciji.⁵³ Moguće je pretpostaviti da je velikim dijelom zahvaljujući takvoj školskoj sredini prihvatio načela koja su ga profilirala kao zagovornika narodnjačkih ideja i koja su imala utjecaja na njegov ljudski i kasniji svjetonazorski, odnosno politički habitus. Maturirao je 1850./51. god. nakon završenih 6 razreda gimnazije i dvogodišnjeg filozofskog liceja, što je, u skladu s tada aktualnom reformom školskog obrazovanja, nadomjestilo 7. i 8. razred skorašnjeg osmogodišnjeg gimnazijskog obrazovanja koje je tada bilo uhodano samo u Zadru i u Dubrovniku. Poput mnogih koji su krenuli sličnim putem, i on je 1853. god. započeo studij prava u Padovi, a na tamošnjem je Sveučilištu po završetku studija i doktorirao. Zanimljivo je napomenuti da je tijekom studija prijateljevao s Giuseppeom Melchiorom Sartom, tadašnjim studentom padovanskog sjemeništa, kasnijim biskupom u Mantovi, zatim kardinalom i patrijarhom Venecije te, naposljetku, nasljednikom pape Lava (Leo) XIII., papom Pijom X. (Pius X., 1903. – 1914.). Boravak u Padovi bio je Duji Rendić-Miočeviću, kao i ostalima koji su ondje studirali, dobra prigoda za upoznavanje talijanskog „risorgimenta“, što je bilo nadahnućem ovdašnjim domoljubima, onima koji su težili ujedinjenju razjedinjenih dijelova domovine.⁵⁴ Vrativši se po završetku studija u rodni Split, krenuo je s odvjetničkim poslovima, ali istodobno se uključio i u politički život Splita i Dalmacije. U sklopu takvih aktivnosti potrebno je istaknuti da je 1862. godine bio među osnivačima narodnjačke Slavjanske narodne čitaonice, a poput mnogih pristalica Narodne stranke i on je od 1863. god. bio član Matice dalmatinske sa sjedištem u Zadru, koja je djelovala s pozicija poticanja i promicanja nacionalne svijesti. U Splitu se oženio s Elizabetom Draganić-Vrančić (Veranzio), koja potječe iz ugledne, dobro poznate šibensko-pirovačke patricijske obitelji. Od njihove unuke Anke Štambuk, odnosno od starije očeve sestre, često sam slušao da je „teta Bete“ – tako su ju, naime, nazivali – njoj i djeci u obitelji spremno dijelila bombone! S njom je dr. Duje Rendić-Miočević imao sedmero djece: četvrti po redu bio je Ante, djed po kojemu nosim ime, profesijom također bio pravnik, ali nije djelovao kao odvjetnik, nego kao financijski savjetnik. U kolopletu kasnijih događanja zanimljiv

može biti i podatak da se djedova mlađa sestra Ana, jedna od gradonačelnikovih kćeri, udala za Bajamontijeva nećaka dr. Antu Romagnola, osobu iz obitelji najvećeg načelnikova političkog oponenta, s kojim se izravno sučelio na izborima za Carevinsko vijeće i za upravljanje gradom Splitom! Sredinom šezdesetih godina dr. Duje Rendić-Miočević otvorio je odvjetničku kancelariju u Sinju, gdje je 1867. god. bio i među osnivačima Narodne čitaonice. Nakon izbora 1869. godine postao je vijećnikom prvog sinjskog Općinskog vijeća, koje je djelovalo pod okriljem narodnjaka. Nakon odlaska u Zagreb dotadašnjeg narodnjačkog vođe Koste Vojnovića, ulogu predvodnika preuzeo je Gajo Bulat, što je koincidiralo i s povratkom dr. Duje Rendić-Miočevića u Split i privremenog zatvaranja sinjske kancelarije, odnosno otvaranja odvjetničke kancelarije u Splitu. Prema nekima, takva je odluka bila motivirana stranačkim interesima i intenziviranjem napora za ponarođivanjem splitske općine. To je donekle vidljivo i iz njegova aktivnog sudjelovanja u različitim oblicima djelovanja splitske Slavjanske narodne čitaonice i u tada osnovanom kulturno-prosvjetnom društvu Slavjanski napredak.⁵⁵ Dr. Ivo Perić, ponajbolji poznavatelj njegova djelovanja, istaknuo je, doduše, da on „nekih osobnih političkih ambicija nije imao“, a citirao je i riječi Dinka Politea, poznatog publicista i političara i ujedno urednika zadarskog *Narodnog lista*, splitskog *Naroda* i zagrebačkog *Obzora*, prema kojemu je, u suradnji s Bulatom, Duje Rendić-Miočević djelovao u najboljem interesu Narodne stranke, odnosno ono što je radio bilo je „od same ljubavi za narodnu stvar“.⁵⁶

Iako su od 1870. godine narodnjaci u Dalmatinskom saboru bili u većini, zbog stalnih međusobnih nesuglasica nisu uspjeli polučiti uspjeh na izborima za Carevinsko vijeće 1873. godine. Za sljedeće izbore narodnjaci su stoga bili primorani zatomiti uzavrele strasti i zbiti svoje redove, što je urodilo plodom na izborima održanima za Dalmatinski sabor 1876. god., a 1879. i na izborima za Carevinsko vijeće. Već na izborima za Dalmatinski sabor Narodna stranka polučila je uspjeh. U kuriji veleposrednika splitskog okružja tada su, naime, kandidirani i bili izabrani narodnjaci dr. Duje Rendić-Miočević, dr. Vicko Ivčević i dr. Ivan Krstitelj Macchiedo, premda je u kuriji gradova za grad Split i tada bio izabran aktualni splitski gradonačelnik autonomaš dr. Antonio (Ante) Bajamonti. U kuriji vanjskih, odnosno „seoskih“ općina Split-Trogir-Omiš, kandidirani su i postali zastupnicima u Dalmatinskom saboru kandidati Narodne stranke dr. Gajo Bulat i Jerko pl. Cambj, ondašnji načelnik općine Muć. Svi navedeni kandidati bili su izabrani za zastupnike za razdoblje od 1876. do 1883. godine.⁵⁷

Slika 8. Koračnica „Počast Dalmaciji“ iz 1883., namijenjena prvom hrvatskom gradonačelniku Splita (Podestà di Spalato) Duju Rendić-Miočeviću (illustrissimo Sig.re Doimo de Rendich-Mioceovich), izvedena pod vodstvom maestra Costantina Contija i Narodne Glasbe (Muzej grada Splita)

Dr. Duje Rendić-Miočević bio je, međutim, saborskim zastupnikom splitskog područja i u kasnijem razdoblju, od 1883. do 1889. god. U izborima za Dalmatinski sabor, održanima u lipnju 1883. god., bio je kandidiran i izabran u kuriji gradova, u izborništvu grada Splita: svi birači, njih 422, tada su glasovali za „Dra Dujma Rendića plemića Miočevića, a proti istom nema ni utoka“. ⁵⁸ Tijekom obavljanja dužnosti splitskoga gradonačelnika kandidiran je te je bio izabran u kuriji gradova za grad Split, a zastupnikom je ostao i nakon odstupanja s položaja splitskog gradonačelnika. ⁵⁹ Narodna stranka je dr. Duju Rendić-Miočevića kandidirala i na izborima za Carevinsko vijeće u Beču 1879. god. Ondašnji izvori navode da je „Dr. Dujam plemić Rendić-Miočević, saborski zastupnik, odvjetnik u Spljetu“ bio kandidiran u izborništvu gradova Split, Makarska, Dubrovnik, Kotor, Herceg-Novi i Perast, odnosno trgovačko-obrtničke komore u Splitu i Dubrovniku, a suparnik mu je bio Antonio (Ante) Bajamon-

ti, najugledniji i najutjecajniji predstavnik dalmatinskih i splitskih autonomaša. Činjenica da ga je Narodna stranka, osim za Dalmatinski sabor, kandidirala i za zastupnika u Carevinskom vijeću, nedvosmisleno svjedoči o ugledu što ga je Rendić-Miočević uživao među splitskim i dalmatinskim narodnjacima. Pobjeda „narodnog predloženika“ stoga je u Dalmaciji bila pozdravljena s odobravanjem i neskrivenim oduševljenjem pa je, primjerice, u zadarskom *Narodnom listu* tim povodom bio objavljen brzojav upućen iz Dubrovnika sa sljedećim završnim usklikom: „Bajamonti pade. Živio narodni zastupnik plemić Rendić“! U istoj prigodi iz Splita je bio upućen i brzojav sljedećeg sadržaja: „Večeras je ovdje veliko glasbeno slavje u čast novoga zastupnika Rendića. Među našim vlada veliko oduševljenje“.⁶⁰ Pobjeda na izborima za splitsko Općinsko vijeće 1882. god. nedvojbeno je bila iznimno značajan događaj, svojevrsna kruna svih zbivanja usmjerenih prema konačnom ponarođivanju hrvatskoga juga. Premda je riječ o gradskim izborima, održanima u Splitu, odjeci pobjede narodnjaka u najvećem dalmatinskom gradu imali su posljedice na izbore i događaje koji su uslijedili na čitavom području Dalmacije.

Dr. Duje Rendić-Miočević, prvi narodnjački gradonačelnik Splita, preminuo je 29. rujna 1915. godine u 81. godini života, razmjerno mnogo godina nakon što se svojevrijedno, a pokazalo se i konačno, povukao iz političkog i javnog života. Već nakon povlačenja s položaja splitskoga gradonačelnika nije pristao biti kandidat na novim izborima za Carevinsko vijeće u istom izborništvu u kojemu je bio izabran 1879. god. pa je umjesto njega bio kandidiran i izabran Lovro Borčić. Dužnost zastupnika u Dalmatinskom saboru obavljao je, međutim, sve do isteka mandata, odnosno do 1889. godine, što je bio stvarni završetak njegova političkog i javnog djelovanja: u Splitu je nastavio s odvjetničkim aktivnostima pa je 1905. godine, desetak godina prije smrti, postao, čini se, predsjednikom Odvjetničke komore. Sahranjen je u obiteljskoj grobnici na sustipanskom groblju, a danas mu kosti počivaju na groblju na Lovrincu, u jednom od grobova u kojima su prema kronološkom redosljedu poredani posmrtni ostaci posljednjeg autonomaškog i prvih narodnjačkih splitskih gradonačelnika. Prirodno je što je njegova smrt, čak i nakon nekoliko desetljeća proteklih od njegova povlačenja iz javnog i političkog života, izazvala očekivane komentare, poglavito u ondašnjim tiskovinama, *Narodnom listu*, *Našem jedinstvu* i dr., u kojima su osobito bili istaknuti njegova plemenitost, principijelnost i skromnost, kao i njegov doprinos političkoj opciji koju je zastupao, a bile su navedene i aktivnosti lokalnih vlasti,

koje su se potrudile organizirati dostojanstveni ispraćaj.⁶¹ *Narodni list* za njega je tada napisao: „Rendić je stekao velikih zasluga za Narodni preporod Splita i za pobjedu hrvatske misli na Jadranu“, zatim da je riječ o obrazovanom čovjeku „blage ćudi, ali nepokolebiva u narodnim načelima“, a u nastavku da je uvijek „išao samo za idealnim ciljevima svoga naroda“ te da je bio uzoran otac, koji je svoju djecu odgojio „za čestite građane i sviestne rodoljube“, dodavši u nastavku i sljedeće: „Split mu je priredio sjajan sprovod da iskaže duboku poštu ostancima jednoga od svojih preporoditelja, čija će uspomena ostati trajna.“⁶² U Našem jedinstvu bilo je navedeno: „Umro je poslije dužega poboljevanja, u odmakloj dobi“, a bio je „pravi, iskreni rodoljub“ te „u privatnom životu čestit i plemenit, na svako dobro sklon, cienjen u odvjjetničkom staležu“, kao i „u svem građanstvu“. „Na općini vije se zastava sa polovine držka u znak žalosti za pokojnim Dujom Rendićem pl. Miočevićem. Općina na pogreb šalje duplire koje će nositi općinski dvornici i krasan vienac“, a naposljetku je istaknuto da je „to bio jedan od rietkih sprovoda s ogromnim učestvovanjem gradjanstva i predstavnika sviju vlasti, državnih i autonomnih.“⁶³

Među rijetkim memorabilijama u obiteljskom posjedu za koje je moguće zaključiti da se odnose na prvog splitskog narodnjačkog gradonačelnika – većina ih se, naime, odnosi na širu obitelj – osim fotografija iz obiteljske arhive, za ovu sam prigodu izdvojio prethodno spominjani Program prigodnog koncerta-podoknice od 9. studenoga 1882. godine, koji je napisan na kartonskom papiru i uokviren bojama hrvatske trobojnice, što su ga novoimenovanom načelniku, „presvietlom gospodinu Dr. Duju Rendiću Miočeviću“, poklonili „narodni viećnici občine splitske“. Glazbeni program izvela je Narodna glazba u Splitu, najvjerojatnije pred njegovom rodnom kućom na Mihovilovoj poljani (širini).⁶⁴ Izdvojio sam, također, i njegov manje poznati portret s prevladavajućim smeđim tonovima, koji je, čini se, u njegovim kasnijim godinama načinila Maria Faustina Vecchietti (rođena je 1874. god., a na portretu je njezin potpis F. Vecchietti).⁶⁵ Zajedno sa svojim ocem, arhitektom Emilom (Emilio) Vecchiettijem, koji je autor projekata nekoliko poznatih zgrada u Splitu, a bio je i profesor crtanja u Velikoj realci pa je pod njegovim nadzorom počeo slikati i Emanuel Vidović,⁶⁶ u Splitu je vodila školu crtanja („škola risanja za djevojke“).⁶⁷ Njezin portret Duje Rendić-Miočevića do nedavna nije bio poznat široj javnosti i tek je nedavno prvi put reproduciran.⁶⁸

LITERATURA

- Frano Baras: *Viteška pobjeda narodnjaka*, Slobodna Dalmacija, Split, utorak, 10. studenoga 1992., 1 i 12-13.
- Frano Baras: *Viteška pobjeda narodnjaka*, u: *Staro zrcalo splitsko*, Split 1994., 41-50.
- I. Bošković 1993: *Ustoličenje*, podlistak (3) „Prva hrvatska splitska općina“, *Vjesnik* br. 16.331, Zagreb, subota 13. ožujka 1993., 38.
- M. Granić / D. Martinović: *Plemstvo Kraljevine Dalmacije 1814. – 1918.*, s. v. Rendić Miočević – Rendich Miochevich, Zadar 2018., 450-451.
- Milan Ivanišević: *Uglednici iz splitskog roda Bulata*, *Kulturna baština* 42-43, Split 2017., 51-59.
- Milan Ivanišević, Đ. Ivanišević: *Splitski rodovi Bilinić i Vecchietti*, Split 2017.
- R. Korlaet: *Nešto o ulozi i djelovanju splitskih odvjetnika u Narodnom preporodu u Dalmaciji*, *Narodni preporod u Splitu* 1882., Split 1982., 41-51.
- V. Mirković: *Rendić-Miočević gradonačelnik, Bulat na čelu parade*, 7. nastavak feljtona „120 godina Općine Split“, *Slobodna Dalmacija*, br. 18.583, Split, subota 2. studenoga 2002., 62.
- Duško Kečkemet: *Život Ivana Meštrovića (1883. – 1962. – 2002.)*, I. svezak (1883. – 1932.), Zagreb, 2009.
- Grga Novak: *Kako je došlo do pobjede Hrvata u Splitu god. 1882.*, *Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, sv. IX, Zadar 1962., str. 7-54.
- Grga Novak: *XIX. Novo općinsko vijeće Splita – hrvatski načelnik i hrvatska uprava grada Splita – Konstituiranje novog Općinskog vijeća i svečana instalacija nove Općinske uprave*, *Povijest Splita*, Knjiga III., Split 1965., 364-368.
- Ivo Perić: *Duje Rendić Miočević, prvi načelnik ponarodene splitske općine*, *Mogućnosti*, 11-12, Split 1982., 1002-1011.
- Ivo Perić: *Zastupnici Splita i splitskog izbornog okruga u dalmatinskom saboru i u Carevinskom vijeću krajem 8. i početkom 9. desetljeća 19. stoljeća*, Split 1982., 63-65.
- Ivo Perić: *Duje Rendić-Miočević kao narodni zastupnik i prvi načelnik ponarodene splitske općine*, u: *Politički portreti iz prošlosti Dalmacije*, Split 1990., 173-191.
- Stanko Piplović: *Porodica Katalinić u splitskom narodnom preporodu*, *Narodni preporod u Splitu* 1982., Split 1982., 22-30.

- I. Profaca: *Gradonačelnici na čelu Splita bili su komesari, vizionari, poduzetnici... Sukob interesa već u XIII. stoljeću*, Vrime, br. 34, Split 8. listopada 2010., 23-26.
- Ante Rendić-Miočević: *Tko je bio prvi hrvatski gradonačelnik Splita?*, Hrvatsko slovo, god. II., br. 56, Zagreb, 17. svibnja 1996., 30.
- Ante Rendić-Miočević: *Iz drugog kuta o povijesnoj činjenici koja se često ignorira. Prvi splitski „narodnjak“ poteštat bio je dr. Dujam Rendić-Miočević*, Slobodna Dalmacija, Split, 26. veljače 2007.
- Ante Rendić-Miočević: *Dr. Duje (Dujam) Rendić-Miočević – prvi splitski narodnjački gradonačelnik*, Spomenica povodom 135. obljetnice pohrvaćenja splitske Općine, Split 2018., 53-62.
- Duje Rendić-Miočević: *Uz stotu obljetnicu ustoličenja pohrvaćene općine, Narodni preporod u Splitu – Jedna obiteljska uspomena na djeda Duju Rendića Miočevića*, Split 1982., 79-83.

BILJEŠKE

- 1 Cf. Grga Novak 1962: 17.
- 2 *Idem* 1962.: 40; *idem* 1965: 344 i d.; I. Perić 1982: 1006-1007.
- 3 *Jubilej općine Splita – Svečana proslava uz veliko učestvovanje brojnih odaslanika i pučanstva, Novo doba*, br. 261, Split, srijeda 9. novembra 1932., 1.
- 4 *Ibid.*
- 5 Citat iz *Novog doba* donesen je u obliku u kojemu je i objavljen.
- 6 *Ibid.*
- 7 *Ibid.*
- 8 *Ibid.*
- 9 Cf. Ivo Perić 1990: 188; *idem* 1982: 1010.
- 10 Ivo Perić 1990: 184. (pisac citira Vicka Perišića te donosi komentar Dušana Mangjera, objavljen u *Hrvatskom glasniku* iz 1939. god.)
- 11 Ivo Perić: *ibid.*
- 12 *Idem* 1990: 186.
- 13 *Idem* 1982: 1010.
- 14 *Idem* 1990: 186 i d.
- 15 *Idem* 1990: 187.
- 16 Stanko Piplović: 1982: 23.
- 17 Cf. Grga Novak 1965: 354, sl. 54.
- 18 Milan Ivanišević: 2017: 54.
- 19 *Idem* 1965: 364.
- 20 Grga Novak 1965: 364 (pisac ističe da je sa sjednice izostalo 6 autonomaških vijećnika te ujedno pojašnjava postupak i tijek izbora gradonačelnika i prisjednika).

- 21 Frano Baras 1994: 42.
- 22 Prema navodima Grga Novaka (cf. G. Novak, 1962: 47), ukupno je bilo izabrano 36 vijećnika, 30 narodnjačkih i 6 autonomaških, od kojih su dvojica bili izabrani na biralištu u Solinu; *idem* 1965: 355 (poput mnogih drugih, i on navodi da je među 12 vijećnika izabranih u Prvom tijelu bio i dr. Duje Rendić-Miočević, dodavši da je „od 36 vijećnika izabrano 28 narodnjaka, a samo 8 autonomaša“); cf. također I. Perić 1990: 182 (navedeno je da su na izborima 1882. narodnjaci splitske općine izborili 28 vijećničkih mjesta, a autonomaši 8); cf. također i D. Rendić-Miočević 1982: 83, bilješka 1 (pisac naglašava da je podatak o broju izabranih vijećnika G. Novak preuzeo iz zadarskog Narodnog lista, glasila dalmatinske Narodne stranke, napominjući da podaci variraju: u publikaciji tiskanoj prigodom obilježavanja 50. godišnjice narodnjačke izborne pobjede (*Narodni preporod u Dalmaciji – Split u narodnoj borbi*, Izdanje Jugoslavenske matice u Splitu, br. 13, Split 1932., 98) F. Ivanišević primjerice navodi da je „od protivne, autonomaške strane biran 1 vijećnik u Solinu, a 5 u splitskim varošima, ukupno 6, naspram 30 narodnjaka, koji sačinjavaju ogromnu većinu u broju od 36 opć. vijećnika“). Cf. Frano Baras 1992: 13 (pisac navodi da je najveći broj narodnjaka bio izabran u I. i II. izbornoj jedinici, ukupno 24 vijećnika, odnosno u svakoj izornoj jedinici po 12 vijećnika: Lovro Borčić, Jerko Cambj, dr. Niko Catani, Josip de Marchi, Ivan Jeličić, Anđeo Katalinić, Dr. Duje Rendić-Miočević, dr. Eduard Tacconi, Petar Tartaglia, dr. Leonard Tommaseo, kanonik Ante Vušković, dr. Ante Zlendić, odnosno Ivan Brajević, Bartul Ganza, dr. Pave Kamber, dr. Srećko Karaman, Petar Katalinić, Toma Lovrić, dr. Ivan Mander, Vicko Marinović, Ivan Maroli, Ivan Matošić, Vid Morpurgo i Mate Protić).
- 23 Frano Baras 1992: 13; *idem* 1994: 43.
- 24 Grga Novak 1965: 364.
- 25 Ivo Perić 1982: 1007.
- 26 Grga Novak 1962: 50; *idem* 1965: 364.
- 27 *Idem* 1962: 51.
- 28 *Idem* 1962: 48, 51.
- 29 Grga Novak 1962: 50.
- 30 I. Bošković 1993: 38; Grga Novak 1962: 50 (pisac citira Narodni list od 4. studenog 1882, br. 86); *idem* 1965: 364.
- 31 V. Mirković 2002: 62.
- 32 Frano Baras 1992: 12-13.
- 33 *Idem* 1992: 1, 13 (vijenac na zgradu u kojoj je bila izabrana prva hrvatska uprava Splita postavio je tadašnji splitski gradonačelnik dr. Petar Slapničar, dok je na rodnu kuću gradonačelnika dr. Duje Rendić-Miočevića vijenac postavio tadašnji predsjednik Izvršnog vijeća, inž. Zvonimir Puljić).
- 34 Cf. D. Rendić-Miočević 1992: 83, bilješka 3.
- 35 *Idem* 1992: 80-82.
- 36 Cf. Frano Baras 1992: 13.
- 37 I. Profaca 2010: 24-25.
- 38 *Ibidem*.

- 39 R. Korlaet 1982: 48.
- 40 *Idem* 1982: 49.
- 41 Cf. Grga Novak 1962: 49.
- 42 Ivo Perić 1982, 1001-1011.
- 43 *Idem* 1990, 173-191.
- 44 Duje Rendić-Miočević 1982, 79-83.
- 45 Cf. Ante Rendić-Miočević: 1996, 30; *idem* 2007.
- 46 V. Mirković 2002: 62.
- 47 Cf. M. Granić/D. Martinović 2018., 451.
- 48 *Ibid.*
- 49 Na ranije dostupnim obiteljskim dokumentima, što se odnosi i na plemićku diplomu, navedeno je da su Nikola Rendić (Nicoló Rendich) i Vincenza Miocevich imali dvoje djece, Ivana (Giovanni) i Petronillu Rendich-Miochevich. Nedavno sam, međutim, na jednoj od kopija obiteljskog stabla naišao na podatak o još jednom ženskom djetetu (Marianna), koja se, prema navedenim podacima, kasnije udala za grofa (conte) Francesca Sanferma, s kojim je imala troje djece.
- 50 U prethodno citiranoj knjizi M. Granića i D. Martinovića naveden je podatak prema kojemu je plemstvo Austrijskog Carstva bilo dodijeljeno 7. kolovoza 1836. god., s pravom da prezimenu Rendić bude pridruženo i prezime po majčinoj lozi (Miočević): podjela plemstva objavljena je u službenom dijelu *Bečkih novina* (Wiener Zeitung) 1838. god. (Sc. k. k. Majestät, Wiener Zeitung, Wien 1838., 45, 24. II, p. 287).
- 51 M. Granić/D. Martinović 2018, 451.
- 52 Cf. Duje Rendić-Miočević 1990: 83, bilješka 7.
- 53 I. Perić 1990: 174 i 189 (bilješka 5).
- 54 Cf. Ivo Perić 1990: 175.
- 55 *Idem* 1990: 178.
- 56 *Ibidem.*
- 57 Cf. Ivo Perić 1982 a: 64 i d.
- 58 Ivo Perić 1990: 184.
- 59 *Ibidem.*
- 60 *Idem* 1990: 179. (usp. *Narodni list* br. 54, Zadar 1879., 3).
- 61 Cf. Ante Rendić-Miočević 2018: 61.
- 62 Cf. Ivo Perić 1982: 1010.
- 63 Cf. Ivo Perić 1982: 1010-1011.
- 64 Više o tomu cf. D. Rendić-Miočević: 1982., 80-82.
- 65 Za navedenu informaciju zahvalnost dugujem akademiku Radoslavu Tomiću, koji mi je skrenuo pozornost na činjenicu da se u potpisu na slici inicijal F odnosi na Faustinu Vecchietti, a ne na njezina oca Emila).
- 66 Duško Kečkemet 2009.
- 67 Milan Ivanišević – Đ. Ivanišević: 2017., 100.
- 68 Ante Rendić-Miočević 2018: 58.

DR DUJE RENDIĆ-MIOČEVIĆ, THE FIRST MAYOR OF SPLIT WHO WAS
MEMBER OF PEOPLE'S PARTY

Summary

The most significant event in the history of Dalmatia and Split in the second half of the nineteenth century was the victory of the People's Party at the elections that were held in June 1882. The victory itself resulted in the appointment of the new patriotic officials in the Municipality and marked the end of lingering conflicts with the members of the previously ruling Autonomist Party. The Autonomists, led by Antonio Bajamonti, who was also the mayor of the city, had been previously accused of incompetence and corruption. Therefore, a new mayor was elected at the session of the Municipal Council on 28th October 1882. The new mayor, Duje Rendić Miočević, who was a lawyer by profession, was also, at the time, a representative in both the Diet of Dalmatia in Zadar and the Imperial Council in Vienna. In addition, six new municipal assessors were appointed: Gajo Bulat, then a leading figure in the People's Party, was one of them. The election results echoed throughout Dalmatia and Croatia. They represented the final achievement of long-standing patriotic goals, such as the introduction of Croatian as the official language of the authorities and the unification of the northern and southern parts of Croatia.

Duje Rendić-Miočević was born in Split on 4th November 1834, where he also died in 1915. He graduated law from University in Padua. There, he also obtained a PhD degree. In the mid-1860s, he started a law practice in Sinj. Several months later, he moved his office to Split. There he became more politically active in the People's Party, although, according to several different resources, he himself did not harbour any political ambitions. That became apparent when he resigned from the mayoral office, that he held in the period 1882 – 1885, on account of disagreement with the leader of the party, Gajo Bulat. Although he did not want to run for representative in the Imperial Council, he remained active in the Diet of Dalmatia until 1889. Then he retired from public and political life and restarted his law practice in Sinj.

A number of papers and newspaper articles have been written about Duje Rendić Miočević's accomplishments. Although they have been perceived in a positive light, their detailed analysis has revealed inaccuracies. The author of this paper, therefore, addresses the inaccuracies by providing a review of comments and perceptions that have been made about Duje Rendić Miočević's achievements by both renowned historians and journalists. In this way, the author intends to reveal that Miočević's achievements are far more significant than it has been so far addressed. The final part of the paper discusses the Miočević family valuables, such as the mayor's portrait by Faustina Vecchiotti and a programme of concert that was held in front of the mayor's ancestral house in the small piazza named Mihovilova poljana, on the day of his inauguration.